

انجمن علمی اقتصاد شهری ایران

بانکداری اجتماعی

با نگاهی به اقتصاد شهری و آموزش منابع انسانی

دکتر حسین محمدپور زرندی

رئیس مرکز آموزشی مدیریت تخصصی اقتصاد شهری، عضو هیأت علمی دانشگاه
و رئیس انجمن علمی اقتصاد شهری ایران

دکتر سید محسن طباطبایی مزدآبادی

مدرس مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران (بانک مرکزی)، عضو هیأت مدرسین شهرداری تهران
و نایب رئیس انجمن علمی اقتصاد شهری ایران

چاپ سوم (ویراست دوم) و چاپ اول انتشارات کوهسار: ۱۳۹۶

سرشناسه	محمدرپور زرندی، حسین، ۱۳۳۹
عنوان و نام پدیدآور	بانکداری اجتماعی با نگاهی به اقتصاد شهری و آموزش منابع انسانی/ حسین محمدرپور زرندی و سید محسن طباطبایی مزدآبادی؛ [تحت نظارت] انجمن علمی اقتصاد شهری ایران.
وضعیت ویراست	ویراست دوم
مشخصات نشر	تهران: انتشارات کوهسار، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	۲۶۸ ص: مصور، جدول، نمودار
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۰-۰۸-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	چاپ سوم
یادداشت	کتابنامه: ص ۲۴۱
موضوع	بانک و بانکداری - جنبه‌های اخلاقی Banks and banking - Moral and Ethical Aspects
موضوع	اقتصاد شهری Urban Economics
موضوع	مسئولیت اجتماعی کسب‌وکار Social Responsibility of Business
موضوع	نیروی انسانی - مدیریت Manpower Planning
شناسه افزوده	طباطبایی مزدآبادی، سید محسن، ۱۳۵۹-
شناسه افزوده	انجمن علمی اقتصاد شهری ایران
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۶، ج ۳، ۱۶۰۱ HG۱۶۰۱
رده‌بندی دیویی	۳۳۲/۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۳۸۲۵۷

انجمن علمی اقتصاد شهری ایران

بانکداری اجتماعی با نگاهی به اقتصاد شهری و آموزش منابع انسانی

دکتر حسین محمدرپور زرندی و دکتر سید محسن طباطبایی مزدآبادی

ویراستاران: عاطفه طهماسبی گرکائی، عطیه گودالی

ناشر: انتشارات کوهسار

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۰-۰۸-۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۱۵۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: سوم (ویراست دوم) - اول کوهسار، ۱۳۹۶

نشانی اینترنتی انجمن علمی اقتصاد شهری ایران: www.iuea.ir تلفکس: ۸۸۶۵۹۰۰۴

فروشگاه شماره ۱: خیابان انقلاب، خیابان دوازده فروردین، کوچه نوروز، پلاک ۲۵ ط ۲، انتشارات کوهسار

تلفن: ۶۶۴۶۵۴۲۶

حق چاپ، صرفاً برای مؤلفان محفوظ می‌باشد.

توصیه نامه

بانکداری اجتماعی، فصل نوینی از بانکداری است که راهنمای همه بانکداران برای اخذ تصمیماتی است که اهداف اقتصادی و اجتماعی را به هم پیوند می‌زند. این نوع بانکداری، معرف آن دسته از فعالیت‌ها، محصولات و خدمات بانکی است که به توسعه اجتماعی و انسانی امروز و فردای جامعه کمک می‌کند و در عین حالی که پاسخگویی به نیازهای واقعی امروز مدنظر است، به پایداری و دوام اجتماعی، فرهنگی و زیست‌بوم جامعه نیز توجه می‌شود. در این نظام بانکداری، فعالیت‌هایی که از سوی بانک‌ها انجام می‌پذیرد، بر پایه خلق بازدهی چندگانه است؛ یعنی بازدهی که در آن، سود حاصل از فعالیت‌ها و مبادلات پولی، نه هدف نهایی، بلکه لازمه‌ای برای رسیدن به مقصدی دیگر است؛ مقصدی که تعهد ما به محیط و پیرامون و جهان ماست و سود بالاتر تنها به ما این انگیزه را می‌بخشد که بر سر آن هدف والا بمانیم. این نوع بانکداری، افق تازه‌ای برای دستیابی به عدالت اجتماعی است؛ بانک‌هایی که از این منظر به کار بانکداری می‌پردازند به مسئولیت خود در قبال پول و سودآوری آگاهانه می‌نگرند. بانکداری اجتماعی برای بانک‌هایی که با تصمیمات و رفتارهای اشتباه خود به منافع جامعه آسیب‌زده و اعتماد اجتماعی را سلب می‌کنند، به مثابه یک عامل بازدارنده عمل می‌کند.

این کتاب با تأکید بر آموزش و اقتصاد شهری، اثری جامع و محصور به فرد است که تلاش کرده به گونه‌ای منسجم و نظام‌مند بین این نوع بانکداری و اقتصاد شهری و ابعاد آن، ارتباطی دقیق برقرار کند و در این راه، موفق عمل کرده است. کتاب حاضر که با اسماء انجمن علمی اقتصاد شهری ایران نگاشته شده است، می‌تواند به بومی کردن بانکداری اجتماعی در نظام بانکی کشور و نیز چگونگی اجرایی شدن و نقش‌آفرینی آن در ساختار اقتصاد شهری، کمک نه‌چندان بسیار راهگشا باشد. لذا ضمن آرزوی توفیق روزافزون برای مؤلفان (دکتر حسین محمدپور زرنندی و دکتر سید محسن طباطبایی مزداآبادی)، مطالعه کتاب مذکور را به علاقه‌مندان و محققان حوزه‌های بانکداری و اقتصاد شهری توصیه می‌نمایم.

دکتر علی دیواندری

رئیس پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی

باسمه تعالی

سخن مؤلفان

بانکداری نیز مانند دیگر حوزه‌های دانش بشری، مسیر دور و درازی را طی کرده است. آثار و شواهد تاریخی به دست آمده از کاوش‌های باستانی در مصر، روم، یونان و ایران باستان، نشان می‌دهند که بانکداری، قدمتی هم‌پای پول دارد. از معابد و گنجینه‌های قدیمی که پول را در آنها نگهداری می‌کردند تا بانک‌های بزرگ جهان امروز که قلب تپنده اقتصاد جهانی هستند، همگی نقش و جایگاه پراهمیت بانکداری تأکید دارند.

در دوران مدرن و با گسترش فزاینده و پیش‌رونده لیبرالیسم مالی، بانک‌ها اهمیتی دوچندان یافتند و تبدیل به نماد نشان اقتصاد آزاد شدند. در ادامه این فرایند و در عصر جهانی شدن، بانک‌ها به عنوان مهم‌ترین مراکز مالی جهان، نشان‌دهنده قدرت نفوذ اقتصادی کشورها هستند و بازارهای مالی دنیا را تحت سیطره می‌دهند. امروزه، بانک‌های بزرگ با شعب متعدد در سراسر جهان و با مرکزیت کنترل شهرهای بزرگ همچون توکیو، لندن و نیویورک، بازیگران اصلی عرصه اقتصاد جهانی هستند، اما این تمام ماجرا نیست؛ بحران‌های ادواری اقتصادی در غرب به خصوص بحران بزرگ ۲۰۰۸، پیام مهمی داشتند و آن این‌که اقتصاد سرمایه داری سوداگر که تنها به فکر حداکثر کردن سود است، اجتماع را نادیده می‌گیرد و به محیط‌زیست بی‌اعتنا است، نه تنها با دست نامرئی آدام اسمیت تنظیم نمی‌شود بلکه حدیلهای فریدمن و فون هایک نیز چاره آن نیست و پیام‌آور بحران در زیست‌کره در همه ابعاد می‌باشد. در چنین شرایطی، بازنگری در اوضاع و احوال بانک‌ها، در دستور کار قرار گرفت و نه تنها راه اخلاق محور، اجتماع محور و محیط‌زیست محور به بانکداری شکل گرفت. بانک‌ها، مبانی نظام مالی خود را به چالش کشیدند و بانکداری اجتماعی، پا به عرصه وجود گذاشت و هم‌اکنون به عنوان یک پارادایم نوین در ادبیات اقتصادی و بانکداری جهان مورد توجه است و هر ساله نیز چه در حوزه نظری و چه در بعد عملی و به کارگیری آن در نظام‌های بانکی، بر میزان شهرت و اعتبار آن افزوده می‌شود. بانکداری اجتماعی، نوعی اصلاح نظام مالی است که به سوی رویکردی قوی‌تر، اخلاقی‌تر و کمتر وابسته به سودهای مالی کوتاه‌مدت، گرایش دارد و نگاه اجتماعی و تأمین نیازهای اکثریت مردم را در دستور کار قرار داده است.

این کتاب، نخستین اثر تألیفی در حوزه بانکداری اجتماعی در کشور است و تلاش کرده که ضمن تحلیل و تبیین بانکداری اجتماعی و ارائه فهمی دقیق از آن، به بررسی پیوند آن با حوزه‌های متعددی؛ از جمله رسانه‌های اجتماعی، اقتصاد شهری و آموزش منابع انسانی بپردازد و ضمن انطباق آن با اسناد بالادستی کشور از این طریق، افق‌ها و ظرفیت‌های پیش‌روی بانکداری اجتماعی در کشور را ترسیم کند.

این کتاب در چاپ سوم در نه فصل تنظیم شده که در چاپ اول و دوم، شامل هشت فصل بوده است.

فصل‌های یک تا چهار این کتاب به بررسی و تبیین نظام‌های بانکداری، بانکداری اجتماعی در حال و آینده و بانکداری اجتماعی و تأمین مالی شهری می‌پردازند.

فصل پنجم، پیوند اقتصاد شهری و بانکداری اجتماعی را تبیین می‌کند. از آنجایی که بانک‌ها، یکی از مهم‌ترین عناصر بازار بورس و سرمایه در شهرها هستند و می‌توانند قوام‌بخش و ضامن اقتصاد شهری باشند؛ در این فصل، به تعاریف اولیه اقتصاد شهری و ابعاد آن، به نقش بانک‌ها در اقتصاد شهری و ارتباط بانکداری اجتماعی با اقتصاد شهری پرداخته شده است.

در رویکرد جدید بانکداری، بانک‌ها باید ساختار خود را از مشتری، علایق، احساسات و رفتار او بالا ببرند. یکی از راه‌های رسیدن به این شناخت، می‌تواند از طریق تجزیه و تحلیل در رسانه‌های اجتماعی حاصل شود؛ از این‌رو فصل ششم کتاب، بانکداری اجتماعی و رسانه‌های اجتماعی را تبیین می‌کند که در سایه آن، بانک‌ها می‌توانند روابط متقابل با رسانه‌های اجتماعی و مردم و میزان تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر بازار را شناسایی، ارزیابی و جایز کنند تا رفتارها و تمایلات ناشناخته مشتریان بانک را بشناسند.

با توجه به اینکه بانکداری اجتماعی، یکی از حوزه‌های نوظهور در نظام بانکی است، استقرار و اجرای آن، مستلزم آموزش منابع انسانی بانک‌ها، آموزش شهروندان، آموزش مشتریان بانکی و آموزش‌های زیست‌محیطی است؛ از این‌رو فصل هفتم این کتاب با عنوان آموزش و بانکداری اجتماعی، ابعاد مختلف آموزش و بهسازی منابع انسانی در بانک‌ها، اهداف آموزشی در بانکداری اجتماعی، آموزش شهروندی، ضرورت، اهداف، سطوح و ابعاد آن در بانک‌ها، مقوله جهانی شدن و آموزش شهروندی، آموزش زیست‌محیطی و ... را تبیین می‌کند.

فصل هشتم کتاب به بانکداری اجتماعی در ایران، اهداف آن، موضوعات بانکداری اجتماعی در اسناد فرادست و قوانین بانکی، وظایف بانکداری اجتماعی در شرایط اقتصادی- اجتماعی کشور و ... اشاره شده است.

فصل نهم کتاب که در چاپ سوم با توجه به نظرات صاحب نظران اضافه شده است، به کلیات بانکداری جامع، به عنوان راهکاری برای خروج از بحران بانکداری و تغییر مدل کسب و کار بانکی، پرداخته است.

ناگفته نماند که کتاب حاضر نیز مانند هر اثر علمی دیگری، عاری از نقص و اشتباه نیست و پیشروین و بدیع بودن آن در این حوزه نیز بر خطاهای احتمالی افزوده است؛ از این رو در چاپ سوم این کتاب، سعی بر آن شده تا از نظرات ارزشمند اندیشمندان، پژوهشگران و صاحب نظران عرصه های علمی و اجرایی در جهت افزایش غنای این اثر استفاده شود. در پایان، از کلیه عزیزان محترم، به انصاف گوناگون و در مراحل مختلف؛ اعم از ویراستاری و چاپ، در به سرانجام رسیدن این اثر، یار و مددکار ما بوده اند، نهایت قدردانی و سپاسگزاری را داریم.

دکتر حسین محمدپور زرندی

دکتر سید حسن طباطبایی مزدآبادی

فهرست

۱	فصل اول: شناخت و معرفی نظام‌های بانکداری.....
۳	مقدمه.....
۳	بانک در لغت.....
۳	تاریخچه بانکداری.....
۶	بانکداری در ایران.....
۷	بانک در حقوق و قوانین.....
۸	انواع بانکداری.....
۸	بانکداری :.....
۹	بانکداری تجاری.....
۹	بانکداری سرکشی.....
۱۰	بانکداری خصوصی.....
۱۱	بانکداری سرمایه‌گذاری.....
۱۱	دیگر گونه‌های بانکداری.....
۱۱	بانکداری الکترونیکی.....
۱۲	بانکداری اسلامی.....
۱۳	بانکداری اخلاقی.....
۱۴	بانکداری اجتماعی.....
۱۵	جمع‌بندی.....
۱۷	فصل دوم: چستی بانکداری اجتماعی.....
۱۹	مقدمه.....
۲۰	معرفی بانکداری اجتماعی.....
۲۲	تعریف دقیق از بانکداری اجتماعی.....
۲۵	تعریفی دیگر از بانکداری اجتماعی.....
۲۶	فلسفه بانکداری اجتماعی.....
۲۳	ویژگی‌های عمومی بانکداری اجتماعی.....
۲۴	معرفی بانک‌های مطرح بین‌المللی در بانکداری اجتماعی.....
۵۲	جمع‌بندی.....
۵۳	فصل سوم: بانکداری اجتماعی و تأمین مالی اجتماعی.....
۵۵	مقدمه.....
۵۸	شروع بحران از بازار مسکن و بازار پول.....
۶۲	نقش مشتقات در بروز بحران.....

ریشه‌ها و دلایل بروز بحران: اصل ساعت شنی در سیستم رایج بانکداری و مالی بین سال‌های ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۷ ۷۰

جمع‌بندی ۸۳

فصل چهارم: آینده بانکداری اجتماعی..... ۸۵

مقدمه ۸۷

اندازه بانک‌های اجتماعی ۸۸

محصولات و خدمات بانکداری اجتماعی آینده ۸۹

محصولات و خدمات سیستم مالی خرد ۸۹

سرمایه‌گذاری مسئولیت‌دار اجتماعی ۹۱

اثرات زیستی آینده با هدف‌گیری مشتریان جدید ۹۲

اندازه‌گیری تأثیر بانکداری اجتماعی ۹۵

کاهش هزینه‌های معامله ۹۷

مدیریت منابع انسانی ۹۸

رشد بانک‌های اجتماعی: آموزش بدون کم‌رنگ شدن اخلاق ۱۰۱

جمع‌بندی ۱۰۲

فصل پنجم: اقتصاد شهری و بانکداری اجتماعی ۱۰۵

مقدمه ۱۰۷

تاریخچه اقتصاد شهری ۱۰۷

تعریف و ابعاد اقتصاد شهری ۱۱۰

ابعاد اقتصاد شهری ۱۱۱

کاربری زمین شهری ۱۱۱

مسکن شهری ۱۱۳

فقر شهری ۱۱۵

حمل و نقل شهری ۱۱۶

زیرساخت‌ها و تسهیلات شهری ۱۱۶

مالیه شهری ۱۱۷

اقتصاد شهری کلاشورها ۱۱۹

اقتصاد شهری و اقتصاد نوین جهانی ۱۲۰

نقش بانک‌ها در اقتصاد شهری ۱۲۲

ارتباط بانکداری اجتماعی با اقتصاد شهری ۱۲۳

جمع‌بندی ۱۲۴

فصل ششم: بانکداری اجتماعی و رسانه‌های اجتماعی ۱۲۵

مقدمه ۱۲۷

انواع رسانه‌های اجتماعی ۱۲۸

۱۲۹	شبکه‌های اجتماعی
۱۳۰	کاربرد رسانه‌های اجتماعی
۱۳۲	رسانه‌های اجتماعی و بانکداری
۱۳۶	ریسک استفاده از رسانه‌های اجتماعی
۱۳۷	جمع‌بندی
۱۳۹	فصل هفتم: آموزش و بانکداری اجتماعی
۱۴۱	مقدمه
۱۴۱	آموزش و بهسازی منابع انسانی در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری
۱۴۴	اهداف آموزش در بانکداری اجتماعی
۱۴۵	شاخص‌های آموزش و بهسازی منابع انسانی
۱۴۷	آموزش سرریدان در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری
۱۴۷	مفهوم شهروند و شهروندی
۱۵۰	آموزش شهروندی و شهروند آگاه
۱۵۱	سطوح و ابعاد آموزش شهروندی
۱۵۳	اهداف آموزش شهروندی
۱۵۵	جهانی شدن و آموزش شهروندی
۱۵۹	آموزش زیست‌محیطی
۱۶۲	تاریخچه تکوین و تحول آموزش محیط‌زیست
۱۶۲	مطالعه طبیعت به عنوان اولین نمود توجه به محیط‌زیست طبیعی
۱۶۲	توسعه رشته‌ها
۱۶۳	تأثیرات علم و تکنولوژی
۱۶۳	آموزش زیست‌محیطی در کجا و چه هنگام آغاز شد؟
۱۶۷	تعریف آموزش محیط‌زیست و حفاظت از آن
۱۷۲	مدل آموزش محیط‌زیست
۱۷۶	جمع‌بندی
۱۷۷	فصل هشتم: بانکداری اجتماعی در ایران
۱۷۹	مقدمه
۱۷۹	اهداف بانکداری اجتماعی
۱۸۲	موضوعات بانکداری اجتماعی در اسناد فرادست و قوانین بانکی
۱۹۳	وظایف بانکداری اجتماعی در شرایط اقتصادی-اجتماعی کشور
۱۹۴	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۱۹۸	مسائل زیست‌محیطی

۲۰۳	تأمین مالی خرد
۲۰۵	حمایت از تولید ملی
۲۰۹	مسائل فرهنگی جامعه
۲۱۱	جمع‌بندی
۲۱۳	فصل نهم: بانکداری جامع
۲۱۵	مقدمه
۲۱۵	تعریف بانکداری جامع و عملکرد آن
۲۱۸	تاریخچه بانکداری جامع
۲۲۰	مزایا و ضرورت‌های بانکداری جامع
۲۲۳	استقرار بانکداری جامع
۲۲۴	پیش‌نیازها و ضمانت‌ها جهت به سمت بانکداری جامع
۲۲۴	توسعه بانکداری خرد و خدمات بانکی در ایران
۲۲۸	بانکداری جامع در هند
۲۳۰	چرا بانک‌های جامع برای مشتریان خرد ضرر ندارد؟ سودمند هستند؟
۲۳۰	الف) مزایا برای تمام گروه‌های مشتریان
۲۳۱	ب) مزایا برای گروه خاصی از مشتریان
۲۳۱	استراتژی‌های بازاریابی در بانکداری جامع
۲۳۲	تفاوت مدل کسب‌وکار بانکداری تجاری در ایران با بانکداری جامع
۲۳۵	بانکداری جامع و بانکداری اجتماعی
۲۳۶	جمع‌بندی
۲۳۷	سخن پایانی
۲۴۱	منابع